uit De Volkskrant van donderdag 1 juni 2017

STEPHAN SANDERS COLUMN

Tragikomisch

Het is niet overdreven om te stellen dat Emi Stikkelman verwoed gezocht heeft naar haar biologische vader; verwoed als in woedend, razend van drift. Dinsdag stond haar verhaal in deze krant en al lezende begon het me te duizelen. Zoveel moeite, zoveel inzet. Een betere zaak waardig? Ik zal dat nooit zeggen.

Zeventien jaar lang heeft deze vrouw, geboren als 'kind van een zaaddonor', gezocht naar de man achter dat zaad; eerst via *Spoorloos*, en later via Amerikaanse commerciele dna-databanken. Dan komt ze op het spoor van een Australische achternicht, schakelt een 'familieonderzoeker' in en uiteindelijk, na minutieus spit- en graafwerk, ziet ze de man die zij haar vader mag noemen.

Ik las het en kreeg het plaatsvervangend benauwd. Hier raken twee werelden elkaar: de jaren tachtig van de vorige eeuw, toen het in mijn studentenvriendenkring heel gewoon was anoniem zaad te doneren aan spermabanken. Je hielp er een vrouw mee, je was ideologisch helemaal in orde, met een hint van praktisch feminisme, en je kreeg ook nog geld toe. Bovendien bleef je anoniem, want dat was tot 2004 de Nederlandse praktijk: het zaad werd losgekoppeld van de man. De vrouw wilde een kind en biologische verwantschap was irrelevant. Het was een cleane transactie, kinderwens, spermaoverschot, de wereld was maakbaar en een kind een kwestie van de juiste medische technieken.

Ook ik heb me in die tijd bij een spermabank vervoegd, maar door allerlei omstandigheden is het er niet van gekomen. Niet getreurd, want van een kinderwens had ik toen ook geen last.

De tweede wereld die ik ken, is die van de geadopteerde die, tien jaar na die zorgeloze spermabankvisite, zelf op zoek gaat naar zijn biologische vader en moeder. Als iemand zich had kunnen realiseren dat het 'anoniem' doneren een slecht idee is, had ik dat moeten zijn. Ik had uit ervaring kunnen weten dat uit dat zaad een kind groeit en uit dat kind een volwassene: zo iemand krijgt, naarmate hij ouder wordt, meer behoefte aan een biologisch verleden.

Maar als begin twintiger viel ik geheel samen met de vrij zwevende, zelf knutselende tijdgeest. Alles wat biologie was, moest je verachten. Dat is mij uitstekend gelukt.

Nu snap ik de *Vatersuche* van Emi Stikkelman, en trouwens ook de achteloosheid van de toenmalige zaaddonor. Maar het moet gezegd: Emi Stikkelman toch het meest.

Je kunt te weinig, maar ook echt te veel familie hebben

Stephan Sanders is journalist en columnist.

En net toen ik me wilde neerleggen bij het ongenadige universum waarin alles draait om de Ene Moeder, de Afwezige Vader en het Kind, zag ik op tv het eerste deel van de nieuwe serie van de Nederlandse schrijver Özcan Aykol, ook wel bekend onder de naam Eus. Hij is van Turkse komaf, hij kent zijn vader en moeder, die al zijn leven lang in Deventer wonen. Nu bezoekt hij in Turkije andere familieleden, die hij nooit heeft ontmoet.

Dat klinkt veel tragischer dan het is. Aykol maakt een portret van het hedendaagse Turkije en die familieleden zijn een voor de hand liggende ingang. Wat ik ervan leerde: je kunt te weinig, maar ook echt te veel familie hebben. Ik barstte in zenuwachtig gehinnik uit toen Aykol een desolaat, op een bergtop gelegen gehucht betrad en uit elk vervallen huis zich wel een oom, achterneef of tante meldde. Er volgen omhelzingen, veel minder dramatisch dan we van *Spoorloos* gewend zijn, en al die tijd voel je dat Özcan Aykol vooral bezig is die overvloedige familie een beetje op afstand te houden, omdat hij er anders in verzuipt. Daar komt bij dat Özcan een problematische verhouding heeft met zijn vader en dat moet hij voor die Turkse familieleden enigszins verbloemen. Dat lukt maar half – je voelt het guur tochten tijdens al die familiaire gesprekken.

Ik ben zelf een vader- en moeder zoeker geweest, niet zo verwoed als Emi Stikkelman, maar toch. Hier wordt mij gedemonstreerd dat er ook zoiets bestaat als een verstikkende hoeveelheid antwoorden op de vraag naar herkomst. Özcan is een volgroeid migrantenkind dat zich behoedzaam los probeert te wurmen uit dat wijdverbreide familiaire web – en hij kent in Nederland veel lotgenoten.

Mij treft altijd de eindeloze loyaliteit van al die Nederlandse migrantenzonen en -dochters aan hun familie, Turks of Marokkaans. 'Zeg eens nee', denk ik vaak. Maar waarschijnlijk is het moeilijk in opstand te komen tegen mensen die weliswaar je ouders zijn, maar die hun gezag alleen binnen de familie kunnen laten gelden; daarbuiten, in de samenleving is hun maatschappelijke autoriteit zo klein, dat het sadistisch wordt ze in het openbaar af te vallen.

Zo zoekt de ene helft verwoed naar familie, die de andere helft met uiterste behoedzaamheid probeert in te tomen. O ja, en dan zijn er ook nog mensen, gewoon met twee ouders, en die gaat het behoorlijk goed. Vergeet ik altijd.